

यस पाठ्यक्रम योजनालाई दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ३०

परीक्षा योजना (Proposed Examination Scheme)

प्रथम चरण : लिखित परीक्षा (Written Examination)

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्नसंख्या X अङ्क	समय
प्रथम	सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन (General Awareness & Public Management)	१००	४०	वस्तुगत (Objective)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQs)	२० प्रश्न X २ अङ्क
	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)					३० प्रश्न X २ अङ्क
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - knowledge)	१००	४०	विषयगत (Subjective)	छोटो उत्तर (Short Answer)	१२ प्रश्न X ५ अङ्क
					लामो उत्तर (Long Answer)	४ प्रश्न X १० अङ्क

द्वितीय चरण : अन्तर्वार्ता (Interview)

पूर्णाङ्क :- ३०

पत्र / विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
अन्तर्वार्ता (Interview)	३०		मौखिक (Oral)

द्रष्टव्य :

- यो पाठ्यक्रमको योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ ।
- लिखित परीक्षाको प्रश्नपत्रको माध्यम भाषा पाठ्यक्रमको विषयवस्तु जुन भाषामा दिइएको छ सोही भाषाको आधारमा नेपाली वा अंग्रेजी मध्ये कुनै एक मात्र भाषा हुनेछ । तर विषयवस्तुलाई स्पष्ट गर्नुपर्ने अवस्थामा दुवै भाषा समेत प्रयोग सकिने छ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम पत्र र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ । तर एकैदिनमा परीक्षा लिइनेछ ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक (Multiple Choice) प्रश्नको गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
- वस्तुगत बहुवैकल्पिक हुने परीक्षामा OMR उत्तरपुस्तिका प्रयोग भएकोमा निर्देशित स्थानमा निर्देशन बमोजिम Bubble लगाउने र OMR बाहेकको उत्तरपुस्तिका प्रयोग भएकोमा परीक्षार्थीले उत्तर लेख्दा अंग्रेजी ठूलो अक्षरहरू (Capital letters): A, B, C, D मा लेख्नुपर्नेछ । सानो अक्षरहरू (Small letters): a, b, c, d लेखेको वा अन्य कुनै सङ्केत गरेको भए सबै उत्तरपुस्तिका रद्द हुनेछ ।
- बहुवैकल्पिक प्रश्न हुने परीक्षामा कुनै प्रकारको क्याल्कुलेटर (Calculator) प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा तोकिएको अंकको एउटा लामो प्रश्न वा एउटै प्रश्नका दुई वा दुईभन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्न हुनेका हकमा प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नको उत्तर सोहीखण्डको उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- परीक्षामा सोधिने प्रश्नसंख्या, अङ्क र अङ्कभार यथासम्भव सम्बन्धित पत्र/विषयमा दिइए अनुसार हुनेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जेसुकै लेखिएको भए तापनि पाठ्यक्रममा परेका

प्रदेश र स्थानीय कृषि सेवा अन्तर्गतका फिसरिज, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह, सहायक पाचौँ, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला तथा अन्तर सेवा प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

कानून, ऐन, नियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।

१२. प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनोट भएका उम्मेदवारलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।

१३. यस भन्दा अगाडि लागू भएको माथि उल्लेखित सेवा, समूहको पाठ्यक्रम खारेज गरिएको छ ।

१४. पाठ्यक्रम लागू मिति : - २०८२/०७/०१

प्रथम पत्र (Paper I) :

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन तथा सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान

भाग (Part I) :

सामान्य ज्ञान र सार्वजनिक व्यवस्थापन (General Awareness and Public Management)

खण्ड (Section - A) : (१० प्रश्न× २ अङ्क = २० अङ्क)

1. सामान्य ज्ञान (General Awareness)

- 1.1 नेपालको संविधान
- 1.2 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत, साधन र सम्भावनाहरू
- 1.3 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को ऐतिहासिक, सांस्कृतिक र सामाजिक अवस्था सम्बन्धी जानकारी
- 1.4 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को आर्थिक अवस्था र चालु आवधिक योजना सम्बन्धी जानकारी
- 1.5 जैविक विविधता, दिगो विकास, वातावरण, प्रदूषण, जलवायु परिवर्तन र जनसंख्या व्यवस्थापन
- 1.6 मानव जीवनमा प्रत्यक्ष प्रभाव पार्ने विज्ञान र प्रविधिका महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू
- 1.7 जनस्वास्थ्य, रोग, खाद्य र पोषण सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 1.8 संयुक्त राष्ट्रसंघ र यसका विशिष्टीकृत संस्था सम्बन्धी जानकारी
- 1.9 क्षेत्रीय संगठन (सार्क, बिमस्टेक, आसियान र युरोपियन संघ) सम्बन्धी जानकारी
- 1.10 राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका समसामयिक गतिविधिहरू

खण्ड (Section - B) : (१० प्रश्न× २ अङ्क = २० अङ्क)

2. सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)

2.1 कार्यालय व्यवस्थापन (Office Management)

- 2.1.1 कार्यालय (Office) : परिचय, महत्व, कार्य र प्रकार
- 2.1.2 सहायक कर्मचारीका कार्य र गुणहरू
- 2.1.3 कार्यालय स्रोत साधन (Office Resources): परिचय र प्रकार
- 2.1.4 कार्यालयमा सञ्चारको महत्व, किसिम र साधन
- 2.1.5 कार्यालय कार्यविधि (Office Procedure) : पत्र व्यवहार (Correspondence), दर्ता र चलानी (Registration & Dispatch), फाइलिङ (Filing), परिपत्र (Circular), टोक आदेश (Order), टिप्पणी लेखन र टिप्पणी तयार पार्दा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू
- 2.1.6 अभिलेख व्यवस्थापन (Record Management)
- 2.1.7 कार्यालय सूचना प्रविधि (Windows, Word, Excel, Presentation System, E-mail, Internet and Social Media)

2.2 प्रदेश निजामती सेवा ऐन, २०७७ र प्रदेश निजामति सेवा नियमावली, २०७९

- 2.2.1 प्रदेश निजामती सेवाको गठन, संगठन संरचना, पदपूर्ति गर्ने तरिका र प्रक्रियाहरू
- 2.2.2 प्रदेश कर्मचारीको नियुक्ति, सरुवा, बढुवा, बिदा, विभागीय सजाय र अवकाश
- 2.2.3 प्रदेश कर्मचारीले पालन गर्नुपर्ने आचरण, नैतिक दायित्व र कर्तव्यहरू

2.3 प्रदेश लोक सेवा आयोग ऐन, २०७६ तथा प्रदेश लोक सेवा आयोग नियमावली, २०७८ मा भएका व्यवस्थाहरू

2.4 स्थानीय सेवा (गठन तथा सञ्चालन) ऐन, २०८१ मा भएका व्यवस्थाहरू

2.5 सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ मा भएका व्यवस्थाहरू

2.6 सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) ऐन, २०६४ र सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५

2.7 आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ र आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ मा भएका व्यवस्थाहरू

2.8 मधेश प्रदेश सरकार अन्तर्गतका मन्त्रालयहरू

2.9 संवैधानिक निकाय सम्बन्धी जानकारी

- 2.10 सरकारी बजेट, लेखा र लेखापरीक्षण प्रणाली सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 2.11 सार्वजनिक सेवा प्रवाहको अर्थ, सेवा प्रवाह गर्ने निकाय, तरिका र माध्यमहरू
- 2.12 मानव अधिकार, सुशासन र सूचनाको हक सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 2.13 सार्वजनिक बडापत्र (Public Charter)
- 2.14 व्यवस्थापनको अवधारणा तथा सार्वजनिक व्यवस्थापनमा निर्देशन, नियन्त्रण, समन्वय, निर्णय प्रक्रिया, उत्प्रेरणा र नेतृत्व सम्बन्धी जानकारी
- 2.15 मानवीय मूल्य मान्यता (Human Values), नागरिक कर्तव्य र दायित्व तथा अनुशासन

भाग (Part II) :-

सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based - Knowledge)

(३० प्रश्न× २ अङ्क = ६० अङ्क)

1. कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य सम्बन्धी

- 1.1 पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५६
- 1.2 पशु वधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५७
- 1.3 जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
- 1.4 प्रदेश कृषि विकास ऐन, २०८१
- 1.5 खाद्य परिषद् गठन तथा सञ्चालन नियमावली, २०७९
- 1.6 पशु स्वास्थ्य तथा पशुसेवा व्यवसायिक परिषद ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८१
- 1.7 राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य नीति, २०७८
- 1.8 राष्ट्रिय पशु प्रजनन नीति, २०७८
- 1.9 राष्ट्रिय दुग्ध विकास नीति, २०७८
- 1.10 राष्ट्रिय मत्स्य विकास नीति, २०७९
- 1.11 पन्छीपालन नीति, २०६८
- 1.12 दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
- 1.13 वर्ड फ्लु रोग नियन्त्रण नियमावली, २०७८
- 1.14 कृषि विकास रणनीति (२०१५-२०३५)
- 1.15 एक स्वास्थ्य रणनीति, २०७६
- 1.16 वर्तमान संधि, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा पशुसेवा सम्बन्धी संगठन संरचना
- 1.17 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
- 1.18 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) मा पशुपन्छी विकास र मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था
- 1.19 मधेश प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपन्छी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
- 1.20 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को अर्थतन्त्रमा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको महत्व तथा योगदान
- 1.21 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा आधार र एकीकृत प्रसार सेवा कार्यक्रम
- 1.22 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा कृण, बीमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मुल्य व्यवस्था
- 1.23 पशुपन्छी तथा मत्स्यजन्य वस्तुहरूको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण
- 1.24 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासमा सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको भूमिका
- 1.25 पशुपन्छी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त post – harvest प्रविधि
- 1.26 कृषि विकासमा कृषि/पशुपन्छी तथा मत्स्य सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
- 1.27 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरू र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता
 - 1.27.1 व्यक्तिगत तरिका (Individual method)

1.27.2 समुहगत तरिका (Group method)

1.27.3 सामुदायिक तरिका (Community method)

- 1.28 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- 1.29 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा स्थानिय तहमा प्रोफाइलको महत्व तथा कार्यक्रममा कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका
- 1.30 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रमका सम्भावना र चुनौतिहरु
- 1.31 कृषि/पशुपन्छी /मत्स्य विकासका लागि तालिम तथा संचार कार्यक्रमको भूमिका
- 1.32 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रममा स्थानीय निकायको भूमिका
- 1.33 कृषि विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक, कृषि विद्युतिकरण आदिको महत्व
- 1.34 दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरु
- 1.35 कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ मा पशुपन्छी र मत्स्य बीमा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- 1.36 विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन (WOAH) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 1.37 पशु कल्याणबारे सामान्य जानकारी
- 1.38 जलवायु परिवर्तन र यसले नेपालको कृषिक्षेत्रमा पुर्याएका असर/प्रभावहरु र न्यूनिकरणका उपायहरु
2. भेटेरिनरी
 - 2.1 आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): चेप्टे जुका (Flat worm), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस(Coccidiosis), रक्त परिजीवि (Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.2 बाह्य परजीवी (External Parasite): किर्ना (Tick), जुम्रा (Lice), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.3 प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरु (Bacterial Diseases) : भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोक्सेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग (Tuberculosis) र जोन्स रोग (John's Disease), काफ स्कोर (Calf Scour) र कोलिब्यासिलोसिस (Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.4 प्रमुख भाइरल रोगहरु (Viral Diseases) : गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), लम्पी स्किन रोग (LSD), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), रेबिज (Rabies), बंगुरको हैजा (Classical Swine Fever), अफ्रिकन स्वाइन फिवर (ASF), कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.5 प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders) विकृति तथा समस्याहरुको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.5.1 साल नभर्ने (Retention of Placenta), तुहिने (Abortion), डिस्टोक्रिया (Dystokia)
 - 2.5.2 बाँझोपन (Infertility), उल्टने समस्या (Repeat Breeding)
 - 2.6 जुनोटिक रोगहरु (Zoonotic diseases) : Milk borne diseases , Meat borne diseases र प्राथमिकता प्राप्त जुनोटिक रोगहरुबारे जानकारी
 - 2.7 पशुपन्छीमा भिटामिन र मिनरलको कमिबाट हुने रोगहरु (Vitamins & mineral deficiency Diseases)

2.8 गाई भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरु (Metabolic diseases of Cattle and Buffaloes) : Milk fever, Ketosis ,Downers cow syndrome, Hypomagnesemia, Hypophosphatemia

2.9 दुसि तथा दुसि जन्य पर्दाथबाट हुने रोगहरु (Fungal and mycotoxic diseases)

2.10 पशुपन्छी रोग निदानका आधारभूत प्रयोगशाला प्रविधिहरु (गोबर,दुध,रगत,पिसाब,चर्मरोग आदि)

2.11 नमुना संकलन तथा संप्रेषण विधि

2.12 आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरु तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरु

2.13 पशुपन्छीको खोप तालिका (गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा, बँगुर, कुखुरा, कुकुर, बिरालो)

3. लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट

3.1 गाईका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.1.1 उन्नत जात : जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना, गिर, साहिवाल

3.1.2 स्थानीय जात : तराई, अच्छामी, लुलु, खैला र याक/चौरी

3.2 भैंसीका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.2.1 उन्नत जात : मुर्गा, नीली राभी, जफरावादी

3.2.2 स्थानीय जात : लिमे, पारकोटे र गड्डी

3.3 उन्नत तथा स्थानीय बाख्राका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.3.1 उन्नत जात:- जमुनापारी, बोयर, बारबरी, सानन, विटल, सिरोही

3.3.2 स्थानीय जात:- च्याँगा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाख्रा

3.4 उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.4.1 उन्नत नश्ल : रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डर लाइसेस्टर, रोमनी मार्स, मेरिनो

3.4.2 स्थानीय नश्ल : भ्यागलुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे

3.5 उन्नत तथा स्थानीय सुँगुरका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.5.1 उन्नत जात : ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक, पाखिवास कालो

3.5.2 स्थानीय जात : च्वाँचे र हुरा, बामपुङ्के

3.6 उन्नत जातका कुखुराहरु न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाइट लेगहर्न गिरिराज, कडकनाथ तथा स्थानीय जातको कुखुरा :

साकिनी, घाटी खुईले, प्वांख उल्ले को शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.7 उन्नत जात तथा स्थानीय जातको हाँस, टर्की, बट्टाई तथा लौकाटको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु

3.8 ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरु र तिनीहरुको विशेषता

3.9 व्यवसायिक पन्छीपालन (ब्रोइलर, लेयर्स, माउ कुखुरा) प्रविधि

3.10 पशुपन्छी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजननविधि, भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय

3.11 कृत्रिम गर्भाधान विधि, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरुको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हर्मोन बारे साधारण जानकारी

3.12 पौष्टिक तत्वहरुको वर्गीकरण र महत्व : कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ

3.13 पशुपन्छीहरुको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि, प्रोवायोटेक्स लगायत फिड सप्लिमेन्ट बारे जानकारी

3.14 घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), साइलेज(Silage) बनाउने विधि, महत्व र गुणहरु

3.15 परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता, युरिया मोलासिस र मिन्नरल ब्लक (UMMB) को महत्व

3.16 स्थानीय तथा उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका

3.17 कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कुङ्जु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच

3.18 अकोसे घाँस (Non Leguminous) :-नेपियर, पारा, सेटारिया, किक्कियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै, टिओसेन्टी, मुलाटो, अम्रिसो आदि

3.19 डाले घाँस :-इपिल इपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदबे, पैयू, बकाइनो, निभारो,

भिमसेनपाती, बैस, भोटेपिपल, बाँस, कुटमिरो आदि

- 3.20 प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपन्छीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरू (गाई, भैसी, बाख्रा, भेडा, सुंगुर, कुखुरा, खरायो)
- 3.21 विभिन्न पशुपन्छीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था
- 3.22 पशुपन्छीको गोठ, खोर सफासुगन्ध राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) को महत्व तथा विधिहरू
- 3.23 दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरूको पौष्टिक तत्वबारे जानकारी
- 3.24 दुग्ध जन्य पदार्थ बनाउने विधि, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही आदि
- 3.25 दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि (Pasteurization)
- 3.26 असल पशुपालन अभ्यास (GLP)
- 3.27 मासुजन्य परिकारहरू बारे जानकारी : ससेज, सुकुटी आदि

4. फिसरिज

- 4.1 मधेश प्रदेशमा मत्स्य पालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावना र चुनौतीहरू
- 4.2 माछाको परिभाषा, बाहिरी स्वरूप, विभिन्न अंग र ती अंगका कार्यहरू
- 4.3 नेपालमा पालिएका स्वदेशी र विदेशी माछाहरू र तिनका आहारविहार बारे साधारण ज्ञान
- 4.4 मत्स्य पालन पद्धति : पोखरी मत्स्य पालन (Pond fish culture), पिंजडामा मत्स्य पालन (Cage fish culture) तथा रेसवेमा मत्स्य पालन (Raceway culture)
- 4.5 मत्स्य पालनका तरिका (माछाको जातको आधारमा)
 - 4.5.1 एक जातिय मत्स्य पालन (Monoculture)
 - 4.5.2 बहुजातिय मत्स्य पालन (Polyculture)
- 4.6 मत्स्य पालनका तरिका (सघनताको आधारमा)
 - 4.6.1 सामान्य मत्स्य पालन (Extensive culture)
 - 4.6.2 अर्ध सघन मत्स्य पालन (Semi-intensive culture)
 - 4.6.3 सघन मत्स्य पालन (Intensive culture)
 - 4.6.4 विशेष सघन मत्स्यपालन (super intensive culture)/ Recirculating Aquaculture System (RAS)/ Inpond Raceway System (IPRS)
- 4.7 एकीकृत मत्स्य पालन (Integrated fish culture) तथा व्यवस्थापन
 - 4.7.1 धानखेतमा मत्स्य पालन (Rice - fish culture)
 - 4.7.2 पशुपालन र मत्स्य पालन (Livestock and fish culture)
 - 4.7.3 फलफूल, तरकारी खेती र मत्स्य पालन (Horticulture and fish culture)
- 4.8 गाउँघरमा रहेका सार्वजनिक पोखरीहरूमा माछा पालन तथा व्यवस्थापन
- 4.9 माछा पालनको लागि पोखरीको निर्माण गर्न उपयुक्त स्थलको छनौटका आधारहरू
- 4.10 मत्स्य पालनको लागि उपयुक्त पानी तथा माटोको गुणस्तर बारे साधारण ज्ञान
- 4.11 मत्स्य पालनको लागि नयाँ पोखरी निर्माण गर्ने तरिका र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूबारे साधारण ज्ञान
- 4.12 भाले र पोथी माउ पहिचान गर्ने तरिका तथा माउ माछाको व्यवस्थापन
- 4.13 माछाको प्रजनन विधि: प्राकृतिक, अर्ध-कृत्रिम तथा कृत्रिम प्रजननको तयारी तथा व्यवस्थापन तरिकाहरू
- 4.14 मत्स्य बिज उत्पादन (Fish seed production): ह्याचलिङ्गको उत्पादन (Hatchling production), फ्राई हुर्काउने तरिका (Fry rearing) र फिङ्गरलिङ्ग हुर्काउने तरिका (Fingerling rearing)
- 4.15 माछा भुरा हुवानी गर्ने विधि र उपयुक्त समय
 - 4.15.1 हुवानी गरिने माछा भुरामा हुनुपर्ने गुणहरू
 - 4.15.2 माछा भुरा हुवानीको लागि कण्डिसनिङ्ग (Conditioning) र त्यसका फाईदाहरू
 - 4.15.3 भुरा हुवानी गरिने पानीको गुणस्तर
 - 4.15.4 माछा भुरा प्याकेजिङ्ग तथा हुवानी गर्ने तरिका

4.16 खाने माछा उत्पादन व्यवस्थापन :

4.16.1 पोखरीको तयारी : चून, मलखादको प्रयोग बारे जानकारी ।

4.16.2 माछा भुरा स्टकिङ्ग (Stocking), संख्या निर्धारण र विभिन्न जातका माछा भुराको स्टकि अनुपात सम्बन्धी जानकारी

4.17 माछा उत्पादनको लागि आवश्यक आहाराहरूको पौष्टिक तत्व बारे साधारण ज्ञान र त्यसको व्यवस्थापन

4.18 माछाको वृद्धि जाँच (Growth check-up) तथा दैनिक हेरचाह र मत्स्य अभिलेख व्यवस्थापन

4.19 माछाको प्रतिपक्षी जीवहरू (Predators), हानिकारक किराहरू एवं पानीमा उम्रने विभिन्न भारपातहरू (Aquatic weeds) र तिनीहरूको नियन्त्रण बारे ज्ञान

4.20 माछामा लाग्ने रोगहरू, रोगका कारण, पहिचान र औषधीउपचारका तरिकाहरू

4.21 माछा उत्पादनको मूल्यांकन गर्ने तरिका, मत्स्य उत्पादन र मूल्य श्रृङ्खला तथा माछाको बजार व्यवस्थापनका तरिकाहरू

4.22 माछा मार्ने तथा समात्ने मुख्य उपकरणहरू र तरिका

4.23 मत्स्य विष तथा त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका बारे ज्ञान

4.24 प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन :

4.24.1 ताल तथा रिजरभ्वायरहरूमा मत्स्य पालन प्रविधि

4.24.2 इन्क्लोजर (Enclosure) मा मत्स्य पालन

4.25 माछा उत्पादनोपरान्त संरक्षण प्रविधिहरू (Post-harvest technologies) बारे जानकारी

4.26 मत्स्य पर्यटन

4.27 मत्स्य यान्त्रिकरण, व्यवसायिकरण र विविधिकरण

4.28 मत्स्यपालनमा जैविक सुरक्षा (Biosecurity) को महत्व र विधिहरू

4.29 मत्स्यपालन सम्बन्धि नविनतम प्रविधि (एक लिङ्ग एक टिलापिया पालन प्रविधि/ पङ्गासियस सघन पालन प्रविधि/ बायोफलक मत्स्यपालन प्रविधि)

प्रथम पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिने छ ।

प्रथम पत्र (वस्तुगत)					
भाग	खण्ड	विषयवस्तु	परीक्षा प्रणाली	अङ्कभार	प्रश्न संख्यान X अङ्क
I	(A)	सामान्य ज्ञान (General Awareness)	बहुवैकल्पिक प्रश्न (MCQS)	२०	१० प्रश्न X २अङ्क = २०
	(B)	सार्वजनिक व्यवस्थापन (Public Management)		२०	१० प्रश्न X २अङ्क = २०
II		सेवा सम्बन्धित कार्य - ज्ञान (Job Based-Knowledge)		६०	३० प्रश्न X २ अङ्क = ६०

प्रथम पत्रको भाग (Part II) सेवा सम्बन्धित कार्य - ज्ञान (Job Based - Knowledge) को पाठ्यक्रमका इकाईबाट परीक्षामा यथासम्भव देहाय बमोजिम प्रश्नहरू सोधिने छ ।

इकाई	१	२	३	४
प्रश्न संख्या	९	७	७	७

द्वितीय पत्र (Paper II) :-
सेवा सम्बन्धित कार्य-ज्ञान (Job Based -knowledge)

खण्ड (Section) (A) : (५० अङ्क)

1. कृषि, पशुपन्छी तथा मत्स्य सम्बन्धी

- 1.1 पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५६
- 1.2 पशु वधशाला तथा मासु जाँच ऐन, २०५५ तथा नियमावली, २०५७
- 1.3 जलचर संरक्षण ऐन, २०१७
- 1.4 प्रदेश कृषि विकास ऐन, २०८१
- 1.5 खाद्य परिषद् गठन तथा सञ्चालन नियमावली, २०७९
- 1.6 पशु स्वास्थ्य तथा पशुसेवा व्यवसायिक परिषद ऐन, २०७९ र नियमावली, २०८१
- 1.7 राष्ट्रिय पशु स्वास्थ्य नीति, २०७८
- 1.8 राष्ट्रिय पशु प्रजनन नीति, २०७८
- 1.9 राष्ट्रिय दुग्ध विकास नीति, २०७८
- 1.10 राष्ट्रिय मत्स्य विकास नीति, २०७९
- 1.11 पन्छीपालन नीति, २०६८
- 1.12 दाना पदार्थ ऐन, २०३३ र नियमावली, २०४१
- 1.13 वर्ड फ्लु रोग नियन्त्रण नियमावली, २०७८
- 1.14 कृषि विकास रणनीति (२०१५-२०३५)
- 1.15 एक स्वास्थ्य रणनीति, २०७६
- 1.16 वर्तमान संधिय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा पशुसेवा सम्बन्धी संगठन संरचना
- 1.17 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य अनुसन्धानको संरचना तथा भूमिका
- 1.18 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) मा पशुपन्छी विकास र मत्स्य पालनको संक्षिप्त इतिहास तथा वर्तमान अवस्था
- 1.19 मधेश प्रदेशको चालु आवधिक योजनामा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको उद्देश्य, नीति तथा मत्स्य र पशुपन्छी क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति
- 1.20 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को अर्थतन्त्रमा पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासको महत्व तथा योगदान
- 1.21 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा आधार र एकीकृत प्रसार सेवा कार्यक्रम
- 1.22 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास कार्यक्रममा कृण, बीमा, उत्पादन सामग्री, औजार तथा उपकरण, बजार तथा मूल्य व्यवस्था
- 1.23 पशुपन्छी तथा मत्स्यजन्य वस्तुहरुको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण
- 1.24 पशुपन्छी तथा मत्स्य विकासमा सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको भूमिका
- 1.25 पशुपन्छी तथा मत्स्यको दिगो एवं व्यवसायिक उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त post – harvest प्रविधि
- 1.26 कृषि विकासमा कृषि/पशुपन्छी तथा मत्स्य सेवा प्रसारको महत्व, सीमितता र प्रभावकारीता
- 1.27 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य प्रसारका विभिन्न तरिकाहरु र तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितता
 - 1.27.1 व्यक्तिगत तरिका (Individual method)
 - 1.27.2 समुहगत तरिका (Group method)
 - 1.27.3 सामुदायिक तरिका (Community method)
- 1.28 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकासमा समुह पद्धती प्रकृया र कार्यान्वयन तथा अगुवा कृषक छनौटको आधार, भूमिका र परिचालन
- 1.29 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा स्थानिय तहमा प्रोफाइलको महत्व तथा कार्यक्रममा कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका

- 1.30 नेपाल (विशेषतः मधेश प्रदेश) को पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रमका सम्भावना र चुनौतिहरू
- 1.31 कृषि/पशुपन्छी /मत्स्य विकासका लागि तालिम तथा संचार कार्यक्रमको भूमिका
- 1.32 कृषि/पशुपन्छी/मत्स्य विकास कार्यक्रममा स्थानीय निकायको भूमिका
- 1.33 कृषि विकासमा ग्रामिण पूर्वाधार सिँचाई, कृषि सडक, कृषि विद्युतिकरण आदिको महत्व
- 1.34 दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरू
- 1.35 कृषि, पशुपन्छी तथा जडिबुटी बीमा निर्देशिका, २०७९ मा पशुपन्छी र मत्स्य बीमा सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था
- 1.36 विश्व पशु स्वास्थ्य संगठन (WOAH) सम्बन्धी सामान्य जानकारी
- 1.37 पशु कल्याणबारे सामान्य जानकारी
- 1.38 जलवायु परिवर्तन र यसले नेपालको कृषिक्षेत्रमा पुर्याएका असर/प्रभावहरू र न्यूनिकरणका उपायहरू
- 2. भेटेरिनरी**
 - 2.1 आन्तरिक परजीवी (Internal Parasite): चेप्टे जुका (Flat worm), गोलो जुका (Round Worm), फिते जुका (Tape Worm), कक्सिडियोसिस(Coccidiosis), रक्त परिजीवि (Blood protozoan diseases) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.2 बाह्य परजीवी (External Parasite): किर्ना (Tick), जुम्रा (Lice), उपियाँ (Fleas) तथा लुतो (Mange) का प्रमुख लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.3 प्रमुख ब्याक्टेरियल रोगहरू (Bacterial Diseases) : भ्यागुते रोग (Haemorrhagic Septicaemia), पटके रोग (Anthrax), चरचरे रोग (Black-Quarter), इन्टेरोटोक्सेमिया (Enterotoxemia), थुनेलो (Mastitis), क्षयरोग (Tuberculosis) र जोन्स रोग (John's Disease), काफ स्कोर (Calf Scour) र कोलिब्यासिलोसिस (Colibacillosis), फाउल टाइफाइड (Fowl typhoid), कुखुराको हैजा (Fowl Cholera), पुल्लोरम (Pullorum), खुर कुहिने रोग (Foot Rot), ब्रुसेलोसिस (Brucellosis) तथा माइकोप्लाज्मोसिस (Mycoplasmosis) का लक्षण, रोग निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.4 प्रमुख भाइरल रोगहरू (Viral Diseases) : गौगोटी (Rinderpest), पि.पि.आर (PPR), लम्पी स्किन रोग (LSD), एभियन ईन्फ्लुएन्जा (Avian Influenza), एभियन लिम्फोइड ल्युकोसिस (Avian lymphoid leucosis), खोरेत (Foot & Mouth Disease), रेबिज (Rabies), बंगुरको हैजा (Classical Swine Fever), अफ्रिकन स्वाइन फिवर (ASF), कुखुराको विफर (Fowl Pox), गम्बोरो (Gumboro), रानीखेत (Ranikhet) तथा म्यारेक्स रोग (Mareks Disease) का लक्षण, निदान, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.5 प्रजनन सम्बन्धी (Reproductive Disorders) विकृति तथा समस्याहरूको कारण, लक्षण, उपचार तथा रोकथाम
 - 2.5.1 साल नभर्ने (Retention of Placenta), तुहिने (Abortion), डिस्टोकिया (Dystokia)
 - 2.5.2 बाँझोपन (Infertility), उल्टने समस्या (Repeat Breeding)
 - 2.6 जुनोटिक रोगहरू (Zoonotic diseases) : Milk borne diseases , Meat borne diseases र प्राथमिकता प्राप्त जुनोटिक रोगहरूबारे जानकारी
 - 2.7 पशुपन्छीमा भिटामिन र मिनेरलको कमिबाट हुने रोगहरू (Vitamins & mineral deficiency Diseases)
 - 2.8 गाइ भैंसीका मेटाबोलिक रोगहरू (Metabolic diseases of Cattle and Buffaloes) : Milk fever, Ketosis ,Downers cow syndrome, Hypomagnesemia, Hypophosphatemia
 - 2.9 दुसि तथा दुसि जन्य पर्दाथबाट हुने रोगहरू (Fungal and mycotoxic diseases)
 - 2.10 पशुपन्छी रोग निदानका आधारभूत प्रयोगशाला प्रविधिहरू (गोबर, दुध, रगत, पिसाब, चर्मरोग आदि)
 - 2.11 नमुना संकलन तथा संप्रेषण विधि
 - 2.12 आधारभूत प्रयोगशाला उपकरणहरू तथा निर्मलीकरणका तरीकाहरू

2.13 पशुपन्थीको खोप तालिका (गाई, भैंसी, भेडा, बाख्रा, बँगुर, कुखुरा, कुकुर, बिरालो)

खण्ड (Section) (B) : (५० अङ्क)

3. लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट

- 3.1 गाईका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु
 - 3.1.1 उन्नत जात : जर्सी, होलिस्टन फ्रिजियन, ब्राउन स्वीस, हरियाना, गिर, साहिवाल
 - 3.1.2 स्थानीय जात : तराई, अच्छामी, लुलु, खैला र याक/चौरी
- 3.2 भैंसीका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
 - 3.2.1 उन्नत जात : मुर्गा, नीली राभी, जफरावादी
 - 3.2.2 स्थानीय जात : लिमे, पारकोटे र गड्डी
- 3.3 उन्नत तथा स्थानीय बाख्राका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु
 - 3.3.1 उन्नत जात:- जमुनापारी, बोयर, बारबरी, सानन, विटल, सिर्रोही
 - 3.3.2 स्थानीय जात:- च्याँगा, सिन्हाल, खरी (पहाडी), तराई बाख्रा
- 3.4 उन्नत तथा स्थानीय भेडाका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु
 - 3.4.1 उन्नत नश्ल : रामबुलेट, पोलवर्थ, बोर्डर लाइसेस्टर, रोमनी मार्स, मेरिनो
 - 3.4.2 स्थानीय नश्ल : भ्याग्लुङ्ग, बरुवाल, कागे, लामपुच्छे
- 3.5 उन्नत तथा स्थानीय सुँगुरका जातहरु, तिनीहरुको शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु
 - 3.5.1 उन्नत जात : ल्याण्डरेस, योर्कशायर, ह्याम्पशायर, ड्युरक, पाखिवास कालो
 - 3.5.2 स्थानीय जात : च्वाँचे र हुर्रा, बामपुङ्के
- 3.6 उन्नत जातका कुखुराहरु न्यू हेम्पशायर, अष्ट्रालोर्प, व्हाइट लेगहर्न गिरीराज, कडकनाथ तथा स्थानीय जातको कुखुरा : साकिनी, घाटी खुईले, प्वाख उल्ले को शारीरिक बनौट तथा उत्पादन विशेषताहरु
- 3.7 उन्नत जात तथा स्थानीय जातको हाँस, टर्की, बट्टाई तथा लौकाटको शारीरिक तथा उत्पादन विशेषताहरु
- 3.8 ऊन तथा मासुको लागि पालिने खरायोका जातहरु र तिनीहरुको विशेषता
- 3.9 व्यवसायिक पन्थीपालन (ब्रोइलर, लेयर्स, माउ कुखुरा) प्रविधि
- 3.10 पशुपन्थी प्रजननका लागि छनौट तथा प्रजननविधि, भाले खोजेको पोथीको लक्षण तथा प्रजनन गराउने उपयुक्त समय
- 3.11 कृत्रिम गर्भाधान विधि, कृत्रिम गर्भाधान कार्यमा उपयोग हुने उपकरणहरुको नाम तथा प्रयोग विधि, Estrus Cycle, प्रजननसंग सम्बन्धित गाई भैंसीको शरीरबाट निस्कने हर्मोन बारे साधारण जानकारी
- 3.12 पौष्टिक तत्वहरुको वर्गीकरण र महत्व : कार्बोहाइड्रेट, प्रोटीन, चिल्लो पदार्थ, भिटामिन र खनिज पदार्थ
- 3.13 पशुपन्थीहरुको लागि संतुलित दाना तयार गर्ने विधि, प्रोवायोटेक्स लगायत फिड सप्लिमेन्ट बारे जानकारी
- 3.14 घाँसपात संरक्षण : घाँस सुकाउने विधि (Hay), साइलेज(Silage) बनाउने विधि, महत्व र गुणहरु
- 3.15 परालमा युरिया प्रयोग गर्ने विधि र उपयोगिता, युरिया मोलासिस र मिनरल ब्लक (UMMB) को महत्व
- 3.16 स्थानीय तथा उन्नत चरन घाँस तथा घाँस खेती तरीका
- 3.17 कोसे घाँस (Leguminous): स्टाइलो, बरसिम, कडुजु, सिराट्रो, सेन्ट्रो, बोडी (Cowpea), व्हाइट क्लोभर, रेडक्लोभर, कोटे, लुसर्न, डेस्मोडियम, केराउ, भेच
- 3.18 अकोसे घाँस (Non Leguminous) :-नेपियर, पारा, सेटारिया, किकियु, राइग्रास, कक्सफुट, जै, टिओसेन्टी, मुलाटो, अमिसो आदि
- 3.19 डाले घाँस :-इपिल इपिल, वडहर, कोइरालो, टाँकी, काभ्रो, पाखुरी, किम्बु, दबदवे, पैयू, बकाइनो,निभारो, भिमसेनपाती, बैस, भोटोपिल, बाँस, कुटमिरो आदि
- 3.20 प्रचलित तथा उन्नत व्यवस्था अनुसार पशुपन्थीको गोठ र खोर बनाउन ध्यान दिनुपर्ने आधारहरु (गाई, भैंसी,बाख्रा, भेडा, सुँगुर, कुखुरा, खरायो)
- 3.21 विभिन्न पशुपन्थीको भाले, माउ तथा बच्चाको स्याहार सुसार तथा आहाराको व्यवस्था

3.22 पशुपन्छीको गोठ, खोर सफासुगन्ध राख्ने र जैविक सुरक्षा (Bio-security) को महत्व तथा विधिहरू

3.23 दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरूको पौष्टिक तत्वारे जानकारी

3.24 दुग्ध जन्य पदार्थ बनाउने विधि, बटर, चिज, कुरौनी, घीउ, आइसक्रिम, दही आदि

3.25 दुग्ध प्रशोधन गर्ने विधि (Pasteurization)

3.26 असल पशुपालन अभ्यास (GLP)

3.27 मासुजन्य परिकारहरू बारे जानकारी : ससेज, सुकुटी आदि

4. फिसरिज

4.1 मधेश प्रदेशमा मत्स्य पालनको विद्यमान अवस्था, सम्भावना र चुनौतीहरू

4.2 माछाको परिभाषा, बाहिरी स्वरूप, विभिन्न अंग र ती अंगका कार्यहरू

4.3 नेपालमा पालिएका स्वदेशी र विदेशी माछाहरू र तिनका आहारविहार बारे साधारण ज्ञान

4.4 मत्स्य पालन पद्धति : पोखरी मत्स्य पालन (Pond fish culture), पिंजडामा मत्स्य पालन (Cage fish culture) तथा रेसवेमा मत्स्य पालन (Raceway culture)

4.5 मत्स्य पालनका तरिका (माछाको जातको आधारमा)

4.5.1 एक जातिय मत्स्य पालन (Monoculture)

4.5.2 बहुजातिय मत्स्य पालन (Polyculture)

4.6 मत्स्य पालनका तरिका (सघनताको आधारमा)

4.6.1 सामान्य मत्स्य पालन (Extensive culture)

4.6.2 अर्ध सघन मत्स्य पालन (Semi-intensive culture)

4.6.3 सघन मत्स्य पालन (Intensive culture)

4.6.4 विशेष सघन मत्स्यपालन (super intensive culture)/ Recirculating Aquaculture System (RAS)/ Inpond Raceway System (IPRS)

4.7 एकीकृत मत्स्य पालन (Integrated fish culture) तथा व्यवस्थापन

4.7.1 धानखेतमा मत्स्य पालन (Rice - fish culture)

4.7.2 पशुपालन र मत्स्य पालन (Livestock and fish culture)

4.7.3 फलफूल, तरकारी खेती र मत्स्य पालन (Horticulture and fish culture)

4.8 गाउँघरमा रहेका सार्वजनिक पोखरीहरूमा माछा पालन तथा व्यवस्थापन

4.9 माछा पालनको लागी पोखरीको निर्माण गर्न उपयुक्त स्थलको छनौटका आधारहरू

4.10 मत्स्य पालनको लागि उपयुक्त पानी तथा माटोको गुणस्तर बारे साधारण ज्ञान

4.11 मत्स्य पालनको लागि नयाँ पोखरी निर्माण गर्ने तरिका र ध्यान दिनुपर्ने कुराहरूबारे साधारण ज्ञान

4.12 भाले र पोथी माउ पहिचान गर्ने तरिका तथा माउ माछाको व्यवस्थापन

4.13 माछाको प्रजनन विधि: प्राकृतिक, अर्ध-कृत्रिम तथा कृत्रिम प्रजननको तयारी तथा व्यवस्थापन तरिकाहरू

4.14 मत्स्य बिज उत्पादन (Fish seed production): ह्याचलिंगको उत्पादन (Hatchling production), फ्राई हुर्काउने तरिका (Fry rearing) र फिङ्गरलिंग हुर्काउने तरिका (Fingerling rearing)

4.15 माछा भुरा दुवानी गर्ने विधि र उपयुक्त समय

4.15.1 दुवानी गरिने माछा भुरामा हुनुपर्ने गुणहरू

4.15.2 माछा भुरा दुवानीको लागि कण्डिसनिङ्ग (Conditioning) र त्यसका फाईदाहरू

4.15.3 भुरा दुवानी गरिने पानीको गुणस्तर

4.15.4 माछा भुरा प्याकेजिङ्ग तथा दुवानी गर्ने तरिका

4.16 खाने माछा उत्पादन व्यवस्थापन :

4.16.1 पोखरीको तयारी : चून, मलखादको प्रयोग बारे जानकारी ।

4.16.2 माछा भुरा स्टकिङ्ग (Stocking), संख्या निर्धारण र विभिन्न जातका माछा भुराको स्टकि अनुपात सम्बन्धी जानकारी

- 4.17 माछा उत्पादनको लागि आवश्यक आहाराहरूको पौष्टिक तत्व बारे साधारण ज्ञान र त्यसको व्यवस्थापन
- 4.18 माछाको वृद्धि जाँच (Growth check-up) तथा दैनिक हेरचाह र मत्स्य अभिलेख व्यवस्थापन
- 4.19 माछाको प्रतिपक्षी जीवहरू (Predators), हानिकारक किराहरू एवं पानीमा उम्रने विभिन्न भारपातहरू (Aquatic weeds) र तिनीहरूको नियन्त्रण बारे ज्ञान
- 4.20 माछामा लाग्ने रोगहरू, रोगका कारण, पहिचान र औषधीउपचारका तरिकाहरू
- 4.21 माछा उत्पादनको मूल्यांकन गर्ने तरिका, मत्स्य उत्पादन र मूल्य श्रृङ्खला तथा माछाको बजार व्यवस्थापनका तरिकाहरू
- 4.22 माछा मार्ने तथा समात्ने मुख्य उपकरणहरू र तरिका
- 4.23 मत्स्य विष तथा त्यसको प्रयोग गर्ने तरिका बारे ज्ञान
- 4.24 प्राकृतिक जलाशयमा मत्स्य पालन :
- 4.24.1 ताल तथा रिजरभ्वायरहरूमा मत्स्य पालन प्रविधि
- 4.24.2 इन्क्लोजर (Enclosure) मा मत्स्य पालन
- 4.25 माछा उत्पादनोपरान्त संरक्षण प्रविधिहरू (Post-harvest technologies) बारे जानकारी
- 4.26 मत्स्य पर्यटन
- 4.27 मत्स्य यान्त्रिकरण, व्यवसायिकरण र विविधिकरण
- 4.28 मत्स्यपालनमा जैविक सुरक्षा (Biosecurity) को महत्व र विधिहरू
- 4.29 मत्स्यपालन सम्बन्धि नविनतम प्रविधि (एक लिङ्ग एक टिलापिया पालन प्रविधि/ पङ्गासियस सघन पालन प्रविधि/ बायोफलक मत्स्यपालन प्रविधि)

द्वितीय पत्रको लागि यथासम्भव निम्नानुसार प्रश्नहरू सोधिनेछ ।

द्वितीय पत्र (विषयगत)					
पत्र	विषय	खण्ड	अङ्क भार	छोटो उत्तर	लामो उत्तर
द्वितीय	सेवा सम्बन्धित कार्य - ज्ञान (Job Based-Knowledge)	(A)	५०	६ प्रश्न X ५अङ्क = ३०	२ प्रश्न X १०अङ्क = २०
		(B)	५०	६ प्रश्न X ५अङ्क = ३०	२ प्रश्न X १०अङ्क = २०